

HİKÂYELER - 2

MEHMET SEYDA

MEHMET SEYDA, (1919-1986)

Günümüz hikâye ve romancılarından Mehmet Seyda İstanbul'da doğdu. İstanbul Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi. Önceleri memur olarak çalışan Seyda daha sonra Basın İlan Kurumu'nda göreve başladı.

İlk hikâyeleri *Ses, Tan, Yeni Adam, Yedigün, Yeni Edebiyat* dergilerinde yer aldı. *Ne Ekersen* adlı romanı Yunus Nadi Armağanları'nda dereceye girdi. Bundan sonra *Yelken, Yeditepe, Dost, Yeni Dergi, Yeni Ufuklar, Varlık, Türk Dili* dergilerinde yazıları çıktı.

Bir Gün Büyüyeceksin ile Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı'nı, *Yanartaş* ile TRT 1970 Başarı Ödülü'nü, *İhtiyar Gençlik* ile May Edebiyat Ödülü'nü, *İçer Dönük* ve *Atak* ile Türk Dil Kurumu 1974 Ödülü'nü kazandı.

İÇİNDEKİLER

Kedinin Ciğeri.....	9
Alın Yazısı.....	15
Sinema Delisi Kız.....	23
Satıcının Ölmezi.....	29
Köyün Uğuru Memet.....	34
Övdüler.....	39
Beyaz Duvar.....	43
Kararsız.....	56
Kaçak.....	62
Uğraksız Deniz Gemileri.....	77
“Beyzadeler”.....	83
Oyuncakçı Dükkânı.....	92
Kurt Kapanı.....	102
“İşte!”.....	110
A-B-C-D.....	120
Tanık.....	137
Üçüncü Vardiya’dan Devrekli Hasan.....	145
Ve.. Karısı!.....	156
Dalga.....	171
Kör Şeytan.....	177
Kurtla Kuzu.....	202

HİKÂYENİN USTASI, YAZARLARIN DOSTU

Usta bir hikâyeci idi. Ustalığının hakkaniyetle yazıldığı kanısında değilim. Türk romanındaki yerini edebiyat tarihçilerinin tartışmasına, değerlendirmesine bırakabilirim, ama hikâyelerini asla.

Yazmaktan önce yaşamayı öğrenmişti. Ekmeğini kazanabilmek için bin bir iş yapmayı, çabalamayı. Bütün bu serüven içinde yazmanın kaçınılmaz olduğunu, yaşamının tanıklığının onu yazmaya sürüklediğini gördü.

Yaşadıklarımızın, yaşadığımızı kendi kendimize söylemekten bile çekindiğimiz konuların hikâyesini yürekli bir biçimde yazdı. İnsan psikolojisinin labirentlerinde dolaşmayı öylesine sevdi ve sevdirdi ki. Yer yer Çehov'un yalın ustalığını yansıttı, yer yer Memduh Şevket Esendal'ın konu bulmaktaki cömertliğini hatırlattı, ama hep kendine özgü Seyda idi.

Sıradan tipler, sıradan serüvenleriyle usta bir hikâyenin malzemesi biçimine dönüştüler onda. "Anahtarıcı Salih", "Baba" benim belleğimde hep yaşamıştır.

Yazı dili, okuru yavaş yavaş saran bir yalınlıktaydı, çarpıcı bir anlatımla ilk satırda sizi teslim almaz, yavaşça sizi hikâyenin güzelliğine inandırır. Onun çizdiği tipi severdiniz ya da nefret ederdimiz, duygularını bölüşürdünüz. Okuruyla kendi arasına mesafe koymazdı, edebiyatı bölüşürdü.

Edebiyat çevreleri nedense kimilerini görmezlikten gelmeye yeminlidirler. Seyda da bundan kendini kurtaramadı. Hırçın değildi, klikerin mensubu olmamıştı. Rumuzla katıldığı ne kadar yarışma varsa, hep birinci olmuştu, edebiyatın nice ünlü adı o yarışmada dereceye girememiş, sonucu o kazandı diye anlamazlıktan gelmişlerdi.

Seyda, yalnız kendi yazdıklarının yaygınlık kazanması için bencil çaba gösterenlerden değildi. Dostlarının yazdıklarının

da okura ulaşması için çaba gösterirdi. *Edebiyat Dostları*, Türk dilinde eleştirmen ve denemecilere eğilen tek kitaptır. Roman ve hikâyelerinde anlattığı insanları yakından tanımişti. Hatta onlardan biriydi, kimi zaman bunalımlı gençlik yılları, kimi zaman sinema kapısında bilet kontrol eden biri, kimi zaman ma-den ocaklarının puvantörü. Bilinçle başlayan yolculuk, bilinçaltı belirsizliklerinde yitip gidiyor, psikolojik bir edebiyat dünyası doğuyordu. İnsan ilişkilerinin küllerini silmesini başarmıştı, altındaki ateşi gösterebiliyordu. Yalnız, sevecenlik arayan insanları ustaca yazmıştı.

“Baba”da gazete sütunlarında okuyup geçtiğimiz günlük bir haberin arkasındaki sıradan trajediyi anlatmıştı. Yaşlı bir eşcinselin öyküsünü. Günlük sıradan trajediler, günlük sevinç kırıntıları, ruh kasılmaları Seyda’nın ustalık alanlarıydı. Gördükleri yazdıklarında mürekkep damlasının saman kâğıdında yayılışı gibiydi. “Zonguldak Hikâyeleri”, tanıklığın edebiyata aktarılışının unutulma örnekleriydi.

“Evimin Erkeği”; yalnızlığını paylaşacak birini arayan Berin’in yanlış bir erkeği seçişinin acı öyküsüydü. Ne diyordu Seyda: “Öldürülecek olanı öldüremeyince hep biraz biz ölürüz.”

Bir Gün Büyüyeceksin; duyguların kimi zaman killi, kimi zaman kumlu topraklara aktığı, ufuksuz bir yaşamın, her gerçekte insanın bir yanını ve inancını yitirdiği çocukluk günlerinin romanıydı.

Cinsellik onda hep eksenlik özelliğini korumuştur. Birbiri içinde gelişen *Bir Gün Büyüyeceksin*, *Yaş Ağaç*, *Cinsel Oyun* onun seviyecek örnekleriydi.

Dostların İntiharıdır, hikâyeye getirdiği psikolojik boyutlarıyla bir hikâye antolojisinin saygıdeğer konuyu olmaya hak kazanmıştır.

Belgesel, gözlemsel özellikleriyle Yanartaş da Seyda’nın edebiyat çizelgesinde önemle anılmalıdır.

Ne yazık! Ölümler okunmanın acımasız vesilesi oluyor. Seyda’nın hikâyeleri okunmalı diyorum. Bir unutmanın telafisi böylece sağlanır belki.

Doğan Hızlan, Hürriyet, Sanat Dünyası, 20.07.1986

KEDİNİN CİĞERİ

Camlar fora. Tazecik, ılıcık bir bahar havası doldu içeri. (Oh be dünya varmış!) Bahar olanca görkemliği, göz boyacılığı ile tam karşıdaki erik, kayısı ağaçlarının çiçek açmış dallarında. Daha ileride, çatı katı yarım kalmış yapının pembe boyasına güneşin ilk şavkı vurmuş.

Adam, derin derin soluk alıp göğsünü şişirirken: “Oh” çekti gene. “Ne güzel bir gün..”

Parmaklarını ensesinde kenetledi, başını sağa sola yarırdı hızla. Öne arkaya. Ellerini kalça üstüne getirdi, -göbek eritme hareketleri-, eğildi doğruldu. Doğrulup eğildi. O bitti, derin bir soluk daha...

İçinde bir taşkınlık -kanatları olsa uçacak-, bir hoş görürlük -düşmanı bulsa boynuna sarılacak-. Öyle. Ayağına sürtünen kedinin, “can yoldaşı”nın sırtını okşadı: (Canım kızım, hanım kızım benim. Akşama sana ziyafet.. gelirken sana ciğer alacam!)

Hâlden sözden anladı kedi. Gitti, sönük sobanın tablası önünde yattı. Kuyruğunu sallarken avuçlarını yalamaya, temizlenmeye koyuldu. Arada bir başını doğrultuyor, çizgi hâline girmiş göz bebekleriyle efendisine bakıyordu.

Camı örttü adam. Masaya geçti. İspirto ocağında kaynatıverdiği çaya ekmeğini banarak, masada ne varsa -Allah ne verdiyse- sildi süpürdü. Ak tabağın bir kıyısında zey-

tin çekirdekleri tepelendi alabildiğine. Reçelin dibine darı ekti, peynirin çarkına okudu.

Bunca yiğitlikten sonra da midasını sıvazlayıp kalktı. Kendi memnun, yemek torbası memnun; ılık çala çala giyinmeye başladı. Aklına radyo geldi, karıştırdı. Kısa dalgada bir istasyon buldu, ki sırf dans müziği çalıyor. Bildiği yerleri onunla birlikte mırıldandı. Hele kadının sesi “Ole ole” derken, “Ole ole!” diye bağırdı. İçinden geliyor, tutamıyordu kendini (Ayıp mı?)

Kravatların en cafcıflısını seçti. Bağlarken aynada kendini süzüyordu. Eh, kötü değil. Hayır efendim hiç kötü değil. Kadınlar azıcık dikkatli baktılar mı ondaki “cevher”i görürlerdi pekâlâ. Basık çeneli, toparlak yüzünde “erkekçe bir asalet” bulunduğunu kavrarlardı. Gezdirmesini, eğlendirmesini bilir. (Kaçın kurdu?) Sonra; güldürücü fıkralar, iç gıcıklayıcı öyküler anlatıp dinletmesini de bilir. Para harcamaya gelince; o bakımdan, hiç kimselere benzemez..di. Hem, para pul da neymiş? Gençliği sağ olsun. Gençlik gibi var mı?

Duraladı. Aynaya kayan bakışlarında bir kuşku belirdi. Epeyce su kaldırır bir konu bu. “Saatli Maarif Takvimi”nin yaprağı 18 Mart 1955’i gösteriyor. Bak sen, şu gelip geçen günlere, yıllara bak! Yeryüzüne geleli beri, ne eksik ne artık, tastamam kırk altı 18 mart gelmiş geçmiş. Ama taş çatlasa -yüzünü aynaya iyice yaklaştırdı- otuz beşten yukarı göstermez. Eş dost, “Sen hiç ihtiyarlamayacak mısınız?” diye takılırlar. “Âb-ı hayat mı içtin Nazif?”

Hayır, içmedi ya, akıllıca bir iş yaptı; evlenmedi. Bütün “keramet” bunda. Kadın dırdırlarından uzak kaldı, üstüne geçim derdi almadı. Görüyor şimdi arkadaşlarının ne hâlde olduklarını. Çoğunun beli, boynu bükülü...

Aynadan çekilirken gözlerinin içi gülüyordu. Kundularını aldı. Kadifeyle parlattı bir güzelce. Kıyısındaki çamurları çıkarmak için kadifeye hafiften tükürdü, öyle sildi.

SİNEMA DELİSİ KIZ

Kendimizi bildik bileli az para vermedik şu sinemalara. “Sinema..” diye tutturup az okşanmadık ya, değerdi. Bir Douglas Fairbanks vardı söz gelişi; kedi gibi bir adam, ağaçlardan ağaçlara, damlardan damlara sıçrar durur, kılıcını çekti mi şişe et geçirircesine birkaç kişiyi birden haklar.

Onun “Üç Silahşörler”ini gördüğümüzde ağaçlardan ağaçlara biz de sıçramadık mı yani, gene topallayan, Apti'nin ayağı bu yüzden kırılmadı mıydı? Kraliçe adına İngiltere'ye koşup Başbakan'dan yitik zümrüdü alan, dönüşümde Kardinal Hazretlerinin adamlarına boyuna kılıç çalan ben değil miydim? Başı haç biçimi çivilenmiş uçurtma çıtalarının dili olsa da söylese; bu uğurda kaç kişi ölmüştür? Ya, o “Ansiklopedik Sinema Sözlüğü”nde bile adı sanı unutulmuş Eddie Poo'lar, dev yapılı Masist'ler.. Masist Sibirya'ya sürgüne giderken zincirlerini kopartıyorsa, biz de bileğimize sarılı kınnapları parçalamadık mı?

Düşünüyorum da, kişinin beğenisi, bana, bu artistlerle birlikte, onların öyküleriyle bir arada geliyor gibi geliyor. Douglas Fairbanks'la Ramon Novarro'nun hangimiz daha ustasınız diye düelloya tutuştuklarına, Ramon Novarro'nun ötekini yendiğine, ama “Al kılıcımı, sen gene birinci ol. Ben ikincisiyim” dediğine inanır mısınız şimdi?

Neymiş? Büyümüştüz. Neymiş? Akıllanmışız. Sokak aralarında, yıkıntılarda elindeki silahının sesi (Kav kav kav..)

kendi ağzından çıkan çocukları görüp içimin hazla ürperisine bakılırsa, ne büyümüş ne de akıllanmışım ya, aramızda kalsın bu. Her koyun kendi bacağından asılır. Hadi hadi, sizin benden önemli bir ayırtınız olacağını sanmıyorum. İşin içindeyim artık, her gün görüyor, biliyorum: o tutku sizden de geçmemiş. Yoksa böyle doluşmazdınız sinemalara, birbirinizi çiğneyip saldırmazdınız kapılara. Yalan mı?

Görüyorum, biliyorum dedim. Sevgilisiyle buluşan genç kızlarla kadınların sinemaya girişleri ömürdür söz gelişi. Kimi, gözlerine kara gözlükler takar. Kimi delikanlı gişeden bilet alırken -hiç o tarakta bezi yok- dalgın dalgın afişlere, fotolara bakar. Kapıdakilere hiç bakmaz. Sonra başı eğik, hızla içeri dalar. Aile babaları daha başka. Çocuk için bilet istedin mi direnirler çoğunluk:

“Olur mu yahu? El’insaf. Hap kadar çocuk bu. Anlasa alalım, ama sinemadan ne anlar!”

Annesi söze karışır:

“Tramvayda vapurda bile bilet alınmıyor daha..”

“Burası vapur değil, tramvay değil; sinema, hanım!”

Çocuk kucaktaysa garanti verilir:

“Çok usludur amcası, hiç ağlamaz. Ağlarsa çıkarız...”

Kiminin de parası çıkışmaz, süklüm püklüm geri döner. İçeri giremedi, Dünya da battı. Tümünden ayrı, başkaydı Hatçe’nin tutturduğu yol. Onu diyeceğim işte; dört yıl önce, İstanbul’un kıyı sinemalarından birinde olup bitenleri. Günlerden çarşamba. Göğüslüğünün üstüne vişneçürüğü bir manto giyinmiş. Öğrenci olduğu gene de belli. Saçlarının bir tutamı sol gözünün önüne akmış it kılıklı bir oğlanla düştüler. Loca bileti aldı çocuk, yukarı çıktılar. Arası çok geçmedi, kız aşağı indi. Alı al, moru mor. Şöyle bir bakındı, ortaya:

“Ben koltukta seyredem!” dedi.

Öyle olsun bakalım, Koltuktan seyret. Programcıya bir işmar, yol gösterdi, kız koltuğa girdi. Peşinden oğlan damladı. Onun da alı al, moru mor. Bir hışımla sordu:

TANIK

Senin dağda bayırda işin ne akşam vakti a adamcağızım? Burasını İsveç mi, yoksa Paris mi sandın? Dostunla buluşacaksan kapalı yerde, bir çatı altında buluş. Dağlara bayırlara tırmanmanın âlemi var mı? Sonra unutma ki, kocan koskoca bir maden mühendisi. Yakın zamanda işten bunca Laz çıkartmış, bunca düşman kazanmış. Bırakır mı eloğlu?

Solda oturan genç memur alnını kaşdı:

– Neydi herifin adı?

– Horfmayster, yoo hayır, Dormeister.. dedi Muavin.

Deminden beri tatlı tatlı anlatıyor, ötekiler de ağzının içine bakıyordular:

– Serde meslek aşkı var. Ben o zaman daha gözü pek, daha atılganım. Heriflerin pusu kurup temizleyeceği aklima bile gelmiyor. Parmağım tabancanın tetiğinde, bir o bayıra bir bu tepeye saldırıyorum. Öbürleri peşimden geliyorlar. Öte yandan kocasına dert anlatmak mesele. Elçiliğe şikâyet ederim, yazarım çizerim.. boyuna kafa ütülüyor. Bizim müdür, Allah selamet versin, daha önceden çekti beni bir kenara, “Akif” dedi, “oğlum, göreyim seni. Rezalete meydan vermeyelim!” Vermeyeceğiz ama, imkân var mı? Yarı karanlıkta gözüm beyazlığı seçti. Feneri sıkınca bir de gördüm ki birader, kadın çukurun içinde yüzükoyun. Entarisi şurada, bilmem nesi burada.

Pestil gibi serilmiş kalmış. Üstüne hemen kaputumu at-
tım. Öbürleri de yetiştiler, kaldıracak olduk, beli bacakları
tutmuyor. İş işten geçmiş, olan olmuş da, herifin aklına
bak, kaputun düğmelerini iliklemeye çalışıyor, Ulan, bu
karı seninse, daha önce sahip çıkacaktın. Kollarına girdik,
turşu. Az buz değil, on beş kişi...

Genç memur gene sordu:

– Kendi mi saymış?

Kapı vurulunca Muavin sustu. “Gir” demeye kalma-
dan, içeriye pos bıyıklı bir polisle altı-yedi kişi doluştular.
Köylüsü, hamalı.. Üstü gazete kâğıtlarıyla kaplı masalar-
da oturan polislerin, usanmış bir hâlde, kafalarını kaldır-
malarıyla indirmeleri bir oldu. Tutanakların, kayıt defte-
rinin arasına gömüldüler yeniden.

Kır saçlı, yakışıklı Komiser Muavini, elindeki kurşun
kalemi masaya fırlatırken:

– Bu ne Recep? dedi pos bıyıklıya. Çarşığı mı topladın?

– Onun gibi bir şey beyim. Hepsisi de şikâyetçi.

– Hayrola?

– Kuru gürültü beyim. Dövüşmüşler. Bıçak tabanca yok.

– Pekiy, asıl mağdur hangisi bunların?

Kalabalığa şöyle bir bakınıp:

– O dışarda kalmış, diye homurdandı memur.

– Çağır bakalım, gelsin!

Polis Recep geri döndü. Kapının eşiğinden, duvar di-
bine çökmüş Kıpti Mustafa'ya doğru, eliyle de işaret ede-
rek seslendi:

– Seni mi bekliyaaz, gelsene lan!

“Mağdur” selam vermeden Muavine doğru yaklaştı.
Sol gözü kanlanmıştı. Sağ, mora çalan kırmızımımsı bir hal-
kayla çevriliydi. Mintanının yırtıklarından esmer, kuru de-
rиси görünüyor; sol şakağından damlayan kan, sarı pamuk
mintanı üstünde yayılıyordu.

– Nasıl oldu, anlat! dedi Muavin.